

Roman Śmietański

Politechnika Opolska

ZWIĄZKI ZAWODOWE I ICH WPŁYW NA ROZWÓJ SPOŁECZNY I GOSPODARCZY

Wprowadzenie

Po kilkudziesięciu latach rozwoju gospodarczego i społecznego w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Europie Zachodniej, Japonii nastąpił kryzys finansowy, potem gospodarczy, a w ślad za nim także kryzys społeczny. Mieszkańcy państw wysoko rozwiniętych przyzwyczaili się do stałego wzrostu poziomu dobrobytu, uznając ową tendencję za trwałą. Nie zwracano uwagi na pojawiające się po 2000 roku zapowiedzi zmian trendów ekonomicznych ani wezwania do restrukturyzacji wydatków publicznych, zwiększenia poziomu oszczędności, zmniejszenia zadłużenia.

Ponad dwadzieścia ostatnich lat szczególnie dla krajów wysoko rozwiniętych było okresem niemalże wymarzonego dobrobytu. Wspomniana sytuacja była także korzystna dla funkcjonowania związków zawodowych, których postulaty odwoływały się do idei udziału pracujących w zysku przedsiębiorców. Wpływając na określenie poziomu wynagrodzeń, świadczeń socjalnych, zdrowotnych czy emerytalnych, mogły wpływać na rozwój gospodarczy i społeczny. Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie sposobów postępowania związków zawodowych w okresie ostatnich pięciu lat oraz wskazanie znaczenia związków zawodowych w dobie trwającego kryzysu ekonomicznego i ich rzeczywistego udziału w kształtowaniu stopnia rozwoju społecznego i gospodarczego w wybranych krajach.

Do celów statutowych związków zawodowych zaliczono podejmowanie wysiłków na rzecz poprawy warunków pracy osób zatrudnionych. Oczekiwane rezultaty powinny zapadać podczas rozmów reprezentantów pracowników z przedstawicielami pracodawców. Poszukiwanie konsensusu pomiędzy wspomnianymi stronami określone zostało pojęciem „dialogu społecznego”¹. Wzmocnienie

¹ W Polsce za promocję i realizację konstytucyjnej zasady dialogu społecznego odpowiada Departament Dialogu i Partnerstwa Społecznego, zob.: www.dialog.gov.pl.

znaczenia argumentacji związków zawodowych zyskiwało ich poparcie przez odpowiednie partie polityczne. Synergia ta zachodziła w obrębie grup sprawujących władzę, jak też będących w opozycji. Współpraca owa teoretycznie może przybierać charakter negatywny (roszczeniowy, konfliktowy, antyreformatoryski), jak i pozytywny (kompromisowy, racjonalny). Uzyskany efekt zależał w dużej mierze od przyjęcia postulatów związkowych przez pracodawców². Partnerskie podejście do postulatów związków zawodowych, uwzględnianie ich w programie działania może wpływać znacząco, jak i destrukcyjnie na rozwój społeczny i gospodarczy kraju.

Rozwój społeczny i gospodarczy a związki zawodowe

W ciągu minionych stuleci na rozwój każdej cywilizacji znaczący wpływ wywierały sprawy związane z poziomem rozwoju stosunków gospodarczych i relacji społecznych. Rozwój społeczny zdefiniowany został jako zmiany, których wprowadzanie powinno nieść za sobą pozytywne dla człowieka skutki i korzystne dla niego przeobrażenia w jego otoczeniu. Z kolei rozwój gospodarczy „przejawia się w poziomie i tempie wzrostu dochodu narodowego na jednego mieszkańca. Rozwój gospodarczy oznacza jakościowe przemiany zachodzące w poziomie i strukturze jakościowej gospodarki jako całości jej czynników, elementów – podsystemów oraz otoczenia bliższego i dalszego, a także systemu organizacji i zarządzania (regulowania) strategicznych procesów rozwojowych. Rozwój gospodarczy jest wyrazem poziomu kultury ekonomicznej i postępu ekonomicznego”³.

Od XIX wieku związki zawodowe były reprezentantem znacznej grupy społecznej, od której zależał rozwój społeczno-gospodarczy i która występowała z postulatem uzyskania podmiotowości. Owo założenie stwarzało dezyderaty podmiotowo – stąd dokonywanie wszelkich zmian w przepisach prawnych przez władze państwowe, m.in. w systemie społecznym i gospodarczym, powinno być konsultowane ze związkami zawodowymi. Wspomniana powinność została zagwarantowana związkom zawodowym w Polsce w ustawie o związkach zawodowych⁴. Zgodnie z owym ustawowym zapisem reprezentatywne organizacje związkowe⁵ uzyskały prawo opiniowania założeń i projektów aktów prawnych w zakresie objętym zadaniami związków zawodowych.

² Zob. I. Dryll: Jak toczy się dialog. „Nowe Życie Gospodarcze” 2009, nr 11-12, s. 5-9, 20.

³ Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorców w warunkach rynku. Red. Z. Dowgiałło. Szczecin 1994, s. 175.

⁴ Art. 19-25, ustawa z dnia 23 V 1991 r. o związkach zawodowych. Dz.U. z 2001 r., nr 79, poz. 854.

⁵ W rozumieniu ustawy z dnia 6 VII 2001 r. o Trójstronnej Komisji do spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego. Dz.U. nr 100, poz. 1080.

W kształtowaniu uprawnień związków zawodowych duże znaczenie ma, od momentu powołania w 1919 roku, Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP). Polska stała się jej członkiem w roku utworzenia. Jej celem uczyniono podejmowanie działań na rzecz tworzenia konsensusu rządów, przedsiębiorców i związków zawodowych zmierzającego do kształtowania sprawiedliwości społecznej i lepszych warunków życia na całym świecie. W deklaracji MOP z 2008 roku dotyczącej sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji podkreślono m.in., że jej członkowie (w 2012 roku zrzeszała 185 państw) zgodnie z celami strategicznymi organizacji powinni promować zatrudnianie poprzez przygotowanie odpowiedniego otoczenia instytucjonalnego i gospodarczego, w którym społeczeństwa mogłyby m.in.: osiągać cele swojego rozwoju gospodarczego, należyte standardy życia oraz postęp społeczny; opracowywać i rozszerzać środki ochrony społecznej; promować dialog społeczny i trójstronność jako najbardziej odpowiednią z metod służącą przekładaniu rozwoju gospodarczego na postęp społeczny, a postępu społecznego na rozwój gospodarczy⁶.

Przyczyny i skutki obecnego kryzysu gospodarczego

Choć pierwsze oznaki światowego kryzysu finansowego, a w jego następstwie kryzysu gospodarczego, wystąpiły w drugiej połowie 2007 roku, to jednak dopiero w ostatnim kwartale 2008 roku uczestnicy procesów gospodarczych uświadomili sobie, z jak wielkim kryzysem mają do czynienia. Refleksja owa pojawiła się wraz z upadkiem finansowego imperium Banku Lehman Brothers, za nim bowiem nastąpiły kolejne bankructwa.

Zgodnie ze spostrzeżeniem Anny Jurkowskiej-Zeidler z Uniwersytetu Gdańskiego, „Za najważniejsze przyczyny obecnego kryzysu finansowego uznaje się: gwałtowne zmiany rozkładu sił gospodarczych na świecie i towarzyszącą im nierównowagę w światowej gospodarce; procesy globalizacji i niezwykle szybki rozwój rynków finansowych; błędną politykę pieniężną i fiskalną Stanów Zjednoczonych; dynamiczny rozwój amerykańskiego rynku kredytów hipotecznych i nadmierne zadłużenie społeczeństwa z tego tytułu; rozwój rynku finansowych instrumentów pochodnych jako narzędzi zabezpieczenia się przed ryzykiem; niezdolność poprawnej wyceny ryzyka i złe zarządzanie ryzykiem przez instytu-

⁶ Pełny tekst Deklaracji dot. sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji znajduje się na stronie MOP, www.mop.pl.

cje finansowe; błędy w zarządzaniu instytucjami finansowymi; brak dostatecznego nadzoru i regulacji rynków finansowych”⁷.

Upływ czasu, jaki nastąpił od 2008 roku i podjęte działania niewiele zmieniły w obserwowanych zjawiskach. Analizy ekonomistów Banku Światowego, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, a także Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju przeprowadzone w pierwszej połowie 2012 roku wskazywały na konieczność dokonania reform gospodarczych, których brak nie rękował powstawania nowych miejsc pracy, zmniejszenia się bezrobocia, wzrostu sprzedaży, napływu inwestycji bezpośrednich. W tej perspektywie trudno określić możliwości wyjścia krajów, szczególnie europejskich, z recesji i wejścia na ścieżkę wzrostu gospodarczego.

Postępowanie związków zawodowych w dobie kryzysu

Wydarzenia ostatnich kilku lat wskazywały, że siła i efekty działania związków zawodowych – zmierzających do zmiany decyzji rządowych, sprzyjających wprowadzaniu reform mających prowadzić do powrotu kraju na ścieżkę rozwoju społeczno-gospodarczego – są odmienne w różnych krajach. Wspomniane odmienności zależały od wielu czynników często politycznych, a także wsparcia lub braku poparcia społecznego dla takich działań, wynikających z przesłanek kulturowych. W większości krajów europejskich związki zawodowe stały w opozycji do perspektywy przeprowadzenia głębokich, często drastycznych i koniecznych działań reformatorskich podejmowanych przez rządzących. Działania związków zawodowych polegały zazwyczaj na organizowaniu manifestacji, protestów, czy też strajków, ale także na prowadzeniu dialogu i współpracy z pracodawcami i rządzącymi. Do tej ostatniej praktyki szczególnie zachęca Komisja Europejska, która dostrzegła pozytywną rolę, jaką mogą odegrać związki zawodowe w opanowaniu kryzysu gospodarczego i utrzymaniu miejsc pracy. Stąd m.in. w lutym 2009 roku jej przedstawiciele prowadzili rozmowy na ten temat z pracodawcami i związkami zawodowymi. Przewodniczący Komisji Europejskiej José Manuel Barroso obecny podczas tych rozmów zaznaczył, że „celem polityki Komisji jest ograniczenie wpływu kryzysu na rzeczywistą gospodarkę i rzeczywiste zatrudnienie, przygotowanie przedsiębiorstw i pracowników do działań naprawczych i pomoc mieszkańcom Europy w znalezieniu pracy, która zapewni im stabilizację. Wpływ kryzysu na zatrudnienie nie podlega dyskusji. Aby poprawić sytuację gospodarczą, ograniczyć spadek zatrudnienia,

⁷ A. Jurkowska-Zeidler: Globalny kryzys finansowy. Geneza, znaczenie, skutki. W: A. Jurkowska-Zeidler, J. Stelina, M. Zieleniecki: Związki zawodowe a kryzys gospodarczy. Gdańsk 2009, s. 11.

zamykanie przedsiębiorstw oraz skierować Europę z powrotem na drogę wzrostu gospodarczego i zatrudnienia potrzebujemy partnerstwa. Cieszę się, że mam możliwość rozmawiania z partnerami społecznymi o tym, jak kierować naszą pracą w najbardziej skuteczny sposób i jak razem możemy osiągnąć sukces”⁸.

Z doniesień prasowych⁹ z ostatnich kilku lat można odnieść wrażenie, że działania związków zawodowych w Europie w tym okresie wobec planowanych przez rządy zmian (działań reformatorskich) zazwyczaj oparte były na różnych postaciach strajku oraz innych protestów. Wybierano formy o charakterze konfrontacyjnym, roszczeniowym, a rzadko kiedy przybierały postać pokojowych protestów, manifestacji czy też dialogu społecznego. Po 2008 roku odbywały się strajki generalne m.in. w Belgii, Francji, Grecji, Izraelu, Hiszpanii i Portugalii. Strajkowano także w Bułgarii, Czechach, Irlandii, Niemczech, Turcji, na Węgrzech, we Włoszech i w Wielkiej Brytanii. Innego rodzaju protesty, jak strajk i manifestacje, odbywały się w Polsce, a także w Rumunii oraz wymienionych powyżej krajach¹⁰. Strajkujący, protestujący związkowcy, jak i często wspierający ich obywatele przeciwni byli zmianom najczęściej związanym z: reformą rentową i emerytalną, masowymi zwolnieniami, obniżkami wynagrodzeń, wydłużaniem czasu pracy, podniesieniem podatków, cięciami wydatków budżetowych w zakresie pomocy socjalnej, służby zdrowia, edukacji itd.

Poniżej przedstawione zostały przykłady, wybrane spośród tysięcy, jakie wystąpiły w całej Europie w ciągu ostatnich kilku lat, wspomnianych form protestów związków zawodowych w wybranych krajach Europy, w tym i w Polsce.

Najczęściej i najostrzej swój sprzeciw wyrażały związki zawodowe w Grecji. Organizowane przez nie strajki i inne protesty na ulicach miast kończyły się zazwyczaj ostrymi starciami z policją. Jeden z większych, a zarazem ostrzejszych protestów zorganizowano w październiku 2011 roku. Podczas tego wystąpienia na ulice wyszły praktycznie wszystkie kategorie pracowników: robotnicy, dziennikarze, adwokaci, pracownicy szpitali, celnicy itd. Strajkujący sprzeciwiali się działaniom oszczędnościowym w wydatkach budżetu państwa wprowadzanym przez władze państwa, które miały przekonać społeczność międzynarodową do przyznania Grecji kolejnych transz pakietu ratunkowego, opiewającego na 110 mld euro. Aby tę pomoc uzyskać, rząd zobowiązał się dokonać zmian w prowadzonej polityce budżetowej poprzez podwyższenie podatków i poprawę

⁸ Komisja rozmawia z pracodawcami i związkami zawodowymi o możliwościach opanowania kryzysu gospodarczego i zachowania miejsca pracy, www.europa.eu/index_pl.htm, Reference: IP/09/317.

⁹ Zob.: „Rzeczpospolita”, „Gazeta Prawna”, „Gazeta Wyborcza”, „Wprost”, „Forbes”, „Newsweek”, „Tygodnik Solidarność” z lat 2008-2012; najczęściej na podstawie doniesień m.in. Polskiej Agencji Prasowej, ale także Reuters, IAR, Le Monde.

¹⁰ Zob. Cała Europa protestowała przeciw zaciskaniu pasa. Strona internetowa spółki Agora SA, wydawcy portalu internetowego Gazeta.pl, www.wyborcza.biz.

ich ściągłości, dokonanie cięć emerytur i przygotowanie planu zwolnień tysięcy pracowników budżetówki¹¹.

Brak akceptacji związków zawodowych i większości społeczeństwa greckiego dla wdrażania reform doprowadził do upadku kilku rządów i dwukrotnego rozpisania wyborów parlamentarnych. Dnia 20 czerwca 2012 roku nowym premierem Grecji został lider konserwatywnej partii Nowa Demokracja Antonis Samara i utworzył koalicyjny rząd z socjalistyczną partią PASOK oraz umiarkowaną Demokratyczną Lewicą. Przywódcy greckich związków zawodowych zdają sobie sprawę z konieczności przeprowadzenia reform gospodarczych. Wiedzą, że reformy są konieczne, ale nie godzą się na ich szybki i radykalny tryb wdrażania, którego domagają się udzielający pomocy Grecji. Otwarta została więc kwestia perspektywy porozumienia pod tym względem nowego rządu ze związkami zawodowymi.

W Hiszpanii pod koniec września 2010 roku zorganizowany został pierwszy, od czasu nastania kryzysu gospodarczego, strajk generalny. Celem jego organizacji przez związki zawodowe był protest przeciwko wprowadzanim reformom przez premiera José Zapatero. Premier nie ugiął się pod presją i kontynuował wprowadzanie koniecznych i dotkliwych dla społeczeństwa reform. Rząd w reformach zmierzał m.in. do zmniejszenia ogromnego deficytu budżetowego, ograniczenia kosztów pracy, zmian warunków zatrudniania i zwalniania pracowników. Mimo to bezrobocie rosło (w 2 połowie 2011 roku wynosiło ponad 21%) i pogarszała się sytuacja gospodarcza kraju. Należy jednak podkreślić, że pomimo strajków organizowanych przez związki zawodowe rozumiały one potrzebę wprowadzania reform. Świadczyło o tym podpisane na początku 2011 roku z rządem i pracodawcami porozumienie zwane „paktem przeciw kryzysowi”. Uwzględniono w nim kwestie dotyczące m.in.: reformy emerytur, zmian polityki zatrudnienia, zmian w zasiłkach dla bezrobotnych, zmian w polityce energetycznej, jak również uproszczenia i uelastycznienia zbiorowych układów pracy¹².

W listopadzie 2011 roku w Hiszpanii odbyły się przedterminowe wybory i władzę w kraju przejęła centroprawicowa Partia Ludowa. Na czele rządu stanął Mariano Rajoy, który zadeklarował zamiar kontynuowania reformy w sposób bardziej przemyślany i sprawniej niż jego poprzednik. Mimo zmiany rządu związki zawodowe nadal organizowały strajki. Pod koniec marca 2012 roku doszło do kolejnego generalnego wystąpienia pracowników, zorganizowanego

¹¹ Zob. Grecja: Akropol nieczynny. Strajkują nawet adwokaci. Strona internetowa spółki Ringier Axel Springer Polska, wydawcy portalu internetowego Newsweek.pl, www.newsweek.pl.

¹² Zob. M. Stasiński: Hiszpański rząd, związki zawodowe i pracodawcy zawierają pakt przeciw kryzysowi. Strona internetowa spółki Agora SA, wydawcy portalu internetowego Gazeta.pl, www.wyborcza.biz.

głównie przeciwko wprowadzonej reformie prawa pracy, a także cięciom budżetowym¹³. Premier wraz z rządem nie ugiął się pod presją strajku i konsekwentnie realizował wcześniej określony program reform.

We Francji działania podejmowane w celu dokonania reform napotykały do połowy 2012 roku na ogromny sprzeciw ze strony związków zawodowych, które także w tym kraju mają ogromne poparcie społeczne. W ciągu ostatnich trzech lat związki zawodowe zorganizowały kilkaset protestów, manifestacji i strajków, w których uczestniczyło od kilkuset tysięcy do kilku milionów osób. W 2010 roku zorganizowały jeden z większych strajków – strajk generalny. Do strajku i protestu zachęcały wspólnie wszystkie główne związki zawodowe, w tym dwa największe: CGT i CFDT. Powodem strajku był sprzeciw związkowców wobec zmian w systemie emerytalnym (wydłużenie wieku przejścia na emeryturę o dwa lata). W czerwcu 2012 roku nowy prezydent Francji François Hollande dekretem dokonał zmiany w reformie emerytalnej – przygotowanej przez swojego poprzednika Nicolasa Sarkozy w 2011 roku – i m.in. obniżył (do poprzedniego minimalnego wieku, tj. 60 lat) wiek przejścia na emeryturę, spełniając tym samym obietnice wyborcze dane związkom zawodowym, ale także obietnice powrotu rządzących do dialogu społecznego ze związkami zawodowymi, co już także czyni¹⁴.

W Polsce ostatnie podejmowane przez związki zawodowe działania wskazują raczej na ich słabą pozycję¹⁵. Niskie poparcie społeczne, wynikające zapewne z wcześniejszego upolitycznienia i podziału organizacji związkowych, spowodowało, że nie traktuje się ich przedstawicieli jako rzeczywistych partnerów społecznych. Odnieść można wrażenie, że rozmowy ze związkami zawodowymi wywodzą się z zapisu ustawowego, zaś pomijają intencję tego zapisu. Rząd nie traktuje związków zawodowych poważnie i sprawia tylko wrażenie prowadzenia z nimi dialogu¹⁶. Szczególnie jest to widoczne przy wdrażaniu reformy emerytalnej, która wydłuża wiek emerytalny u kobiet o 7 lat, a u mężczyzn o 2 lata, do 67. roku życia, zachowując przy tym lub nieznacznie zmieniając przywileje emerytalne części grup zawodowych¹⁷.

¹³ Zob. M. Tryc-Ostrowska: Strajk paraliżuje Hiszpanię. Strona internetowa spółki Presspublika Sp. z o.o., wydawcy portalu internetowego Rzeczpospolita, www.rp.pl.

¹⁴ Zob. B. Magott, C. Jussac: Korespondencja z Paryża. Hollande zaczyna spełniać obietnice. „Tygodnik Solidarność” 2012, nr 24, <http://www.tygodniksolidarnosc.com>.

¹⁵ Polskie związki zawodowe są słabsze i mniej bojowe niż zachodnie. Strona internetowa Infor Biznes Sp. z o.o., wydawcy portalu internetowego Gazetaprawna.pl, <http://praca.gazeta.prawna.pl>.

¹⁶ Praca do 67. roku życia niemal pewna. Prezydent podpisał ustawę o reformie emerytalnej. Strona internetowa Infor Biznes Sp. z o.o., wydawcy portalu internetowego Gazetaprawna.pl, <http://serwisy.gazetaprawna.pl>, źródło: PAP.

¹⁷ Zob. Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, <http://emerytura.gov.pl>.

W 2009 roku wydawało się, że dojdzie do przełomu dzięki pracy podjętej przez partnerów społecznych zasiadających w Trójstronnej Komisji do spraw Społeczno-Gospodarczych. Obserwując rosnące zagrożenie skutkami kryzysu, podjęli oni samodzielną inicjatywę wypracowania systemowych rozwiązań, mających służyć ochronie istniejących miejsc pracy oraz poprawie kondycji firm. W marcu 2009 roku przyjęty został przez nich pakiet działań antykryzysowych. Uwzględniono tam możliwość prowadzenia działań w trzech obszarach, tj. wynagrodzeń i świadczeń socjalnych, rynku pracy i stosunków pracy oraz polityki gospodarczej. Pakiet ten miał być następnie wdrożony w życie poprzez odpowiednie akty prawne. Okazało się jednak, że uzgodnienia strony społecznej zostały potraktowane przez rząd w sposób powierzchowny. Również podczas prac parlamentarnych nie zwracano szczególnej uwagi na „konsensusową” genezę propozycji partnerów społecznych i dokonano modyfikacji pakietu w zależności od poglądów poszczególnych partii politycznych. W ocenie związków zawodowych pakiet antykryzysowy został wypaczony, a część z przyjętych rozwiązań (szczególnie odnoszących się do problemu stabilizacji zatrudnienia poprzez ograniczenie stosowania umów na czas określony) wręcz pogorszy sytuację pracowników. Również środowiska przedsiębiorców zwróciły uwagę, że wprowadzone zmiany nadmiernie zbiurokratyzują procedury w efektywnym korzystaniu ze wsparcia finansowego przez firmy znajdujące się w stanie zagrożenia¹⁸.

Podsumowanie

Obecny, tj. ujawniony w 2008 roku, kryzys finansowy i gospodarczy uświadomił władzom państwowym konieczność dokonania radykalnych reform w zakresie gospodarki publicznej. Owe radykalne zmiany miałyby pozwolić powrócić na ścieżkę rozwoju społecznego i wzrostu gospodarczego. Większość z tych zmian, określonych przez rządy krajowe, zakłada: przeobrażenie systemu emerytalnego, zmiany prawa pracy, zmniejszenie wydatków budżetowych, zmniejszenie wynagrodzeń w sferze publicznej, jak i zmiany w systemie wynagradzania.

Jak wykazuje analiza sposobu działalności związków zawodowych w dobie kryzysu, w krajach europejskich działalność ta opierała się jak dotąd na zasadzie konfrontacji, a rzadziej na dialogu społecznym. Związki zawodowe nie akceptowały czasu, sposobu i zakresu wprowadzanych reform. W tym względzie przedstawiały zazwyczaj odmienne stanowiska niż rządzący i pracodawcy.

¹⁸ B. Surdykowska: Słowo wstępne. W: A. Jurkowska-Zeidler, J. Stelina, M. Zieleniecki: Związki zawodowe..., op. cit., s. 8-9.

Od początku kryzysu do połowy 2012 roku frustrację z braku posłuchu ze strony decydentów związki zawodowe wyrażały w organizacji setek protestów w postaci strajków i manifestacji. Skuteczność ich nie była raczej imponująca. Duże poparcie społeczne swych działań związki zawodowe osiągnęły we Francji, Grecji, Hiszpanii, przeciwne zaś w Polsce. W większości krajów europejskich dialogu społecznego praktycznie nie było.

TRADE UNIONS AND THEIR INFLUENCE ON SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT

Summary

The intent of this article is to provide a description and analysis of the policies and initiatives of the various trade unions in selected European countries during the ongoing economic recession which resulting from the financial crisis of 2007 and how these circumstances have affected social and economic development in Europe. The causes as well as the effects of the current crisis are identified and explained. Based on the examples of several European countries, the relationship between the trade unions and government have been described and explained. This paper also outlines the actual impact of trade unions on the acceptance or rejection of the reforms implemented by the government intended to repair and strengthen the economy leading to its subsequent re-development and stimulating future economic growth.